

УДК 343.352:343.9(100)

DOI 10.36919/3041-1149(Print).9.2025.166-174

М. П. Климчук,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри права,

ПВНЗ «Європейський університет»

email: klymchuk1980@gmail.com

ORCID 0000-0002-0488-5470;

Л. В. Церкуник,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінально-правової політики,

Ужгородський національний університет

email: tserkunykova@gmail.com

ORCID 0000-0002-6306-2650

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ПРОТИДІЇ ПРИЙНЯТТЮ ПРОПОЗИЦІЇ, ОБІЦЯНКИ АБО ОДЕРЖАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ

У статті розглядається зарубіжний досвід регламентації протидії прийняттю пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди – одного з ключових видів корупційних правопорушень. Корупція залишається актуальною проблемою в Україні та світі, що обумовлює потребу в ефективному законодавчому й практичному забезпеченні боротьби з нею. Проаналізовано основні міжнародні конвенції, зокрема Конвенцію ООН проти корупції (UNCAC) й Кримінальну конвенцію Ради Європи, які встановлюють стандарти криміналізації та заходи запобігання корупційним діянням, акцентуючи увагу на створенні незалежних антикорупційних органів і впровадженні етичних норм у публічній службі. Увага приділена визначенню поняття «неправомірна вигода» в міжнародно-правових документах, де відсутність уніфікованого визначення компенсується описом характерних форм, що охоплюють як матеріальні, так і нематеріальні блага. Така неоднозначність підкреслює потребу в подальшій гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами для забезпечення чіткої та однозначної кваліфікації корупційних злочинів. Розглянуто приклади зарубіжного законодавства, зокрема британський механізм «наказів про незрозуміле походження статків» (UWO), який слугує інструментом розслідування походження майна без безпосереднього кримінального переслідування, а також французький диференційований підхід до суб'єктів корупційних правопорушень залежно від їхнього правового статусу. Окрему увагу приділено швейцарській моделі, де в кримінальній відповідальності враховується не лише законність дій, а й етичні стандарти, доброчесність і репутація посадових осіб. Узагальнюючи, наголошується на потребі в подальшій імплементції міжнародних норм у національне законодавство України, удосконаленні механізмів протидії корупції з урахуванням особливостей внутрішньої правової політики, а також на важливості розвитку інноваційних правових інструментів контролю за неправомірною вигодою та диференціації суб'єктів корупційних правопорушень.

Ключові слова: корупція, неправомірна вигода, міжнародні стандарти, зарубіжний досвід, антикорупційне законодавство, накази про незрозуміле походження статків, етичні стандарти, диференціація суб'єктів корупційних правопорушень.

Постановка проблеми та її актуальність. Корупція впродовж тривалого періоду залишається однією з найбільш гострих і хронічних загальнонаціональних проблем в Україні, викликаючи постійну увагу як всередині країни, так і з боку міжнародної спільноти. Питання запобігання та протидії корупційним правопорушенням набуло пріоритетного значення в реалізації державної політики більшості країн світу. Водночас виокремити універсальний ключовий елемент

антикорупційної системи в зарубіжному досвіді є проблематично, оскільки переважна більшість країн застосовує системний підхід, розробляючи багаторівневі механізми з інтегрованою дією. Особливості реалізації політики протидії корупційним правопорушенням, зокрема тим, що стосуються отримання неправомірної вигоди, значною мірою зумовлені специфікою ментальних, соціокультурних і цивілізаційних чинників, притаманних окремим суспільствам.

Кримінальну відповідальність за прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди встановлено ст. 368 Кримінального кодексу України (далі – КК України) [1]. Вказане кримінальне правопорушення належить до категорії корупційних і розміщене в розділі XVII Особливої частини КК України, який охоплює злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг. Унаслідок реалізації антикорупційної реформи в Україні відбулося істотне оновлення антикорупційного законодавства, зокрема трансформація назви та змісту диспозиції зазначеної норми. Так, у первинній редакції КК України стаття мала назву «Одержання хабаря». Зміна термінології, серед іншого, зумовлена розширенням об'єктивної сторони складу злочину. З'ясування дискусійних аспектів кваліфікації злочину, передбаченого ст. 368 КК України, з огляду на об'єктивні ознаки є важливою передумовою для виявлення переваг і вразливостей чинної редакції статті. Актуальність такого дослідження обумовлена потребою в забезпеченні однозначності та правової визначеності в практиці застосування кримінального закону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика регламентації протидії прийняттю пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди як ключового елемента боротьби з корупцією досліджувалася багатьма вітчизняними та зарубіжними науковцями. Класичні теоретичні підходи до кримінально-правового врегулювання корупційних злочинів були закладені в працях таких фахівців, як Р. Мірш, А. Ерлінг, К. Лоренц, які першими визначили базові критерії кваліфікації корупційних діянь та окреслили їхні складові елементи.

У сучасній юридичній науці значну увагу приділяють аналізу трансформації кримінально-правового розуміння неправомірної вигоди та механізмів її протидії з урахуванням глобалізаційних тенденцій і розвитку міжнародного співробітництва. Зокрема, науковці акцентують на ролі міжнародних конвенцій і стандартів у формуванні сучасних національних антикорупційних механізмів. Особлива увага приділяється питанням гармонізації кримінального законодавства та адаптації міжнародних норм до внутрішньодержавних правових систем.

В останніх дослідженнях аналізуються практичні інструменти протидії корупції, зокрема правові механізми контролю за походженням майна, інструменти прозорості та звітності в публічній сфері, а також ролі незалежних антикорупційних органів і системи етичних кодексів. Також науковцями наголошується на важливості диференціації суб'єктів корупції, використанні процесуальних інструментів, які демонструють ефективність профілактичних заходів без безпосереднього кримінального переслідування.

Водночас, незважаючи на значний масив наукових праць, комплексні дослідження, які поєднували б класичні кримінально-правові положення з викликами цифрової епохи та транснаціональними корупційними схемами, залишаються недостатньо розробленими. Це визначає подальшу потребу в теоретичному осмисленні й удосконаленні практичних рекомендацій щодо протидії прийняттю пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди з урахуванням міжнародного досвіду.

Мета наукової статті полягає в комплексному розгляді та визначенні ефективних засобів і заходів протидії корупції в контексті кримінального переслідування прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди за результатами аналізу законодавств окремих зарубіжних країн.

Виклад основного матеріалу дослідження. З урахуванням вимог міжнародного співробітництва у сфері запобігання та протидії корупції, а також з огляду на зростаючу складність і транснаціональний характер сучасних корупційних схем міжнародною спільнотою було розроблено й ухвалено ряд універсальних і регіональних міжнародно-правових актів, зокрема конвенцій, які визначають загальні стандарти та механізми антикорупційної політики. Частину з них було ратифіковано Україною, що засвідчило її готовність до активної участі в міжнародній

взаємодії в цій сфері, а також взяття на себе міжнародно-правові зобов'язання щодо адаптації національного законодавства згідно з положеннями й вимогами відповідних міжнародних документів.

Здійснимо аналіз найбільш важливих міжнародних конвенцій у сфері запобігання та протидії корупції, що ратифіковані Україною.

Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції (UNCAC, 2003), ратифікована Україною із відповідними заявами Законом України від 18 жовтня 2006 року № 251-V, є універсальним міжнародно-правовим інструментом у сфері запобігання та протидії корупції. У документі неправомірна вигода визначається як один з ключових елементів корупційних правопорушень. Конвенція покладає на держави-учасниці обов'язок криміналізувати прийняття, пропозицію або одержання неправомірної вигоди посадовими особами, а також передбачає заходи превентивного характеру, зокрема впровадження кодексів етики, посилення моніторингу службової діяльності та забезпечення прозорості у сфері публічних фінансів. Окреме місце відведено рекомендаціям щодо створення незалежних антикорупційних органів і запровадження системи антикорупційної освіти [2].

У наукових дослідженнях акцентується увага на тому, що імплементація положень Конвенції ООН проти корупції 2003 року сприяла розширенню переліку корупційних кримінально-караних діянь у законодавстві України, зміцненню міжнародної правової співпраці у сфері боротьби з корупцією, а також створенню нормативних і організаційних передумов для формування доброчесності та відповідальності в діяльності публічних службовців і представників приватного сектору, зокрема в управлінні державним майном і ресурсами [3, с. 128].

Серед інших міжнародно-правових актів, що мають важливе значення для побудови національної антикорупційної політики, варто зазначити Кримінальну конвенцію Ради Європи про боротьбу з корупцією (1999), ратифіковану Україною із заявами Законом України від 18 жовтня 2006 року № 252-V. Цей документ встановлює вимоги щодо криміналізації як активного, так і пасивного хабарництва, зокрема випадків отримання неправомірної вигоди службовими особами. Конвенція також передбачає забезпечення ефективності, пропорційності та стримуючого характеру санкцій за вчинення корупційних правопорушень, а також містить положення про міжнародне співробітництво в питаннях досудового розслідування, екстрадиції та правової допомоги. Водночас значна увага в документі приділяється превентивним заходам, а саме контролю за фінансовими операціями й захисту осіб, які повідомляють про факти корупції [4].

У контексті досліджуваної тематики доцільно звернути увагу на Цивільну конвенцію Ради Європи про боротьбу з корупцією (ETS № 174, 1999), ратифіковану Україною Законом від 16 березня 2005 року № 2476-IV. Цей міжнародно-правовий акт зосереджує увагу на цивільно-правових механізмах протидії корупції, зокрема через забезпечення права на відшкодування шкоди, заподіяної корупційними правопорушеннями. Положення Конвенції спрямовані на посилення юридичних гарантій захисту осіб, які постраждали від корупції, та посилення відповідальності винних осіб у межах цивільного процесу [5].

Конвенція передбачає зобов'язання держав-учасниць співпрацювати у сфері розслідування корупційних діянь, обміну інформацією, а також надання взаємної правової допомоги у відповідних справах. Участь України в цьому міжнародному інструменті передбачає імплементацію його норм у національне законодавство з метою забезпечення дієвого захисту потерпілих від корупції та створення правових умов для відкритого, відповідального й доброчесного державного управління. Цей документ органічно доповнює положення кримінального права, наголошуючи на важливості застосування саме цивільно-правових засобів для боротьби з наслідками корупційних порушень, зокрема за допомогою компенсації завданої шкоди.

Один із прикладів практичного втілення норм зазначених міжнародних конвенцій у національне законодавство полягає у впровадженні диференційованого підходу до кримінальної відповідальності за одержання, прийняття пропозиції або обіцянки неправомірної вигоди залежно від специфіки суб'єкта кримінального правопорушення [6, с. 139].

Водночас варто наголосити, що визначення терміна «неправомірна вигода» в міжнародно-правових актах, на яких базуються відповідні норми національного антикорупційного законодавства,

зокрема ст. 368 КК України, має певні відмінності порівняно з міжнародними стандартами, що зумовлює потребу в подальшому теоретико-правовому узгодженні.

У міжнародно-правових актах, які регламентують протидію корупції, зокрема в Конвенції ООН проти корупції (UNCAC) та Кримінальній конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією, термін «неправомірна вигода» не має уніфікованого, чітко визначеного змісту, однак його значення розкривається через опис характерних ознак і контекст правозастосування.

У положеннях Конвенції ООН проти корупції (2003), ратифікованої Україною, хоча не передбачено прямого дефінітивного тлумачення поняття «неправомірна вигода», цей термін використовується для позначення будь-яких недозволених дарів, обіцянок, послуг чи переваг, які пропонуються, надаються, приймаються або вимагаються з метою впливу на виконання службових обов'язків особи. Зміст поняття охоплює як матеріальні (грошові кошти, майнові об'єкти), так і нематеріальні (послуги, пільги, привілеї) форми вигоди. У статтях 15–16 Конвенції відповідні дії – пропонування, обіцянка, отримання чи вимагання неправомірної вигоди – кваліфікуються як корупційні правопорушення, що порушують принципи доброчесності публічної служби [2].

Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією (1999) також не містить прямого визначення «неправомірної вигоди», однак у ст. 2–3 підкреслюється потреба в криміналізації як активного, так і пасивного хабарництва. Йдеться про заборону пропозиції, обіцянки або отримання будь-якої вигоди, яка не передбачена законом і надається з метою отримання неправомірного впливу на поведінку чи рішення службової або посадової особи. Під вигодами в цьому контексті розуміються як матеріальні (зокрема, грошові кошти), так і нематеріальні активи (наприклад, надання послуг, виняткові умови, преференції) [4].

Зі свого боку Цивільна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією (1999) в площині цивільно-правового регулювання розглядає неправомірну вигоду як прояв корупційної поведінки, що заподіює шкоду фізичним чи юридичним особам, а також суспільству загалом. У цьому документі наголошується, що вигода є неправомірною, якщо її надання або одержання призводить до порушення принципів законності, доброчесності, прозорості та етичної поведінки, що повинні бути притаманні публічному управлінню [5].

Отже, у контексті міжнародного права поняття «неправомірна вигода» трактується як будь-яке благо, що надається або отримується з порушенням норм законності чи етичних стандартів. До такого блага належать як матеріальні цінності (грошові кошти, подарунки, майно), так і нематеріальні активи (послуги, обіцянки, переваги, пільги). Основною ознакою неправомірної вигоди є відсутність правових підстав для її надання чи одержання, що зумовлює її антикорупційний характер.

Окремі дослідники, аналізуючи зарубіжний досвід протидії корупційним злочинам, звертають увагу на відмінності в підходах до визначення неправомірної вигоди в законодавствах різних країн. Зокрема, у науковій літературі наводиться приклад кримінального законодавства Французької Республіки, у якому передбачено декілька варіантів тлумачення ознак корупційних правопорушень, що залежать від характеру та способу одержання вигоди, її розміру, мети використання тощо. Така деталізація дає змогу точніше кваліфікувати відповідні злочинні діяння [6, с. 180].

Відтак, попри відсутність уніфікованого поняття неправомірної вигоди на рівні міжнародного права, усі ключові антикорупційні конвенції погоджуються в тому, що саме цей елемент становить центральну складову більшості корупційних злочинів. Його форми та прояви повинні охоплюватися як національними правовими актами, так і міжнародними інструментами у сфері протидії корупції. У цьому контексті варто зазначити, що чинна редакція ст. 368 КК України містить визначення, яке охоплює як матеріальні, так і нематеріальні вигоди, що відповідає міжнародним стандартам.

Водночас потрібно наголосити, що міжнародні антикорупційні конвенції передбачають кримінальну відповідальність не лише для національних посадових осіб, а й для іноземних службовців і представників приватного сектору. Частина цих положень уже інтегрована в українське законодавство, зокрема через запровадження статті 369² КК України. Отже, загальна конструкція поняття неправомірної вигоди в Кримінальному кодексі України є сумісною з

вимогами міжнародного права, однак окремі її аспекти, як-от охоплення ширшого кола суб'єктів або форм вигоди, можуть потребувати подальшого законодавчого вдосконалення.

Особливого значення набуває гармонізація національного законодавства з міжнародними зобов'язаннями, що дає змогу державам ефективно протидіяти корупції, зокрема в службовій сфері [7, с. 250]. Водночас існують виклики, пов'язані з імплементацією цих норм, відмінностями в правових системах, обмеженою ефективністю міжнародного співробітництва у сфері розслідування корупційних злочинів і потребою в захисті викривачів. Україна як учасниця основних антикорупційних конвенцій активно працює над удосконаленням свого законодавства та практики у сфері запобігання корупції.

Актуальність використання зарубіжного досвіду у сфері запобігання та протидії корупції в Україні обумовлена потребою в гармонізації національного антикорупційного законодавства з європейськими стандартами та вимогами міжнародного права. У цьому контексті дослідження зарубіжних моделей боротьби з корупцією повинно ґрунтуватися на виборі тих інструментів і підходів, які можуть бути ефективно адаптовані до української правової системи з урахуванням особливостей внутрішньої правової політики.

Одним із показових прикладів сучасних механізмів протидії незаконному збагаченню є досвід Великої Британії, зокрема застосування інструменту так званих «наказів про незрозуміле походження статків» (unexplained wealth orders – UWO). Як зазначає О. І. Гузоватий, у кримінальному законодавстві Британії поняття «незаконне збагачення» не має окремого визначення, натомість запроваджено інструментальний механізм UWO, спрямований на встановлення законності джерел набуття майна [8, с. 58–59]. Сутність зазначеного механізму полягає в проведенні перевірки джерел, характеру та обставин набуття особою певного майна, що дає змогу виявити потенційні порушення без потреби в безпосередньому кримінальному переслідуванні за сам факт збагачення.

UWO розглядається не як санкція, а як процесуальний інструмент розслідування, який передбачає обов'язок особи надати докази щодо законності набуття активів, їхнього походження, попередніх власників та обґрунтування права на майно. Цей підхід деталізовано в урядовому циркулярі Circular 003/2018. Отже, застосування UWO може розглядатися як ефективний механізм протидії корупції, що заслуговує на подальше наукове дослідження та потенційно на імплементацію в українське кримінальне право. Зокрема, його варто розглядати як елемент інституційного механізму, здатного посилити ефективність роботи органів правопорядку, охоплюючи залучення представників громадянського суспільства до здійснення контролю за діяльністю правоохоронних органів [9].

Зі свого боку кримінальне законодавство Франції передбачає відповідальність за одержання неправомірної вигоди у формі будь-якої винагороди, подарунків, привілеїв чи інших матеріальних і нематеріальних благ. Системний аналіз положень Кримінального кодексу Франції свідчить про наявність чіткої диференціації відповідальності залежно від правового статусу особи. Зокрема, під кримінальну юрисдикцію підпадають як посадові особи органів публічної влади, так і суб'єкти приватного права. За цих обставин відповідальність службовців публічної сфери є більш суворою, оскільки їхні дії завдають шкоди не лише суспільним інтересам, а й підривають довіру до державних інституцій, ставлячи під сумнів їхню спроможність забезпечити правопорядок. Водночас діяння представників приватного сектору, хоча й становлять значну суспільну небезпеку, розглядаються в контексті можливості застосування компенсаторних і відновлювальних заходів, що покликані мінімізувати наслідки правопорушення [10].

З огляду на зазначене адаптація зарубіжних моделей, як-от UWO, інституційних підходів Франції до класифікації суб'єктів корупційних злочинів, має важливе значення для формування сучасної, ефективної та узгодженої з міжнародними нормами антикорупційної політики України.

Вивчення досвіду Швейцарської Конфедерації у сфері кримінально-правової протидії корупційним злочинам є надзвичайно цінним для вдосконалення вітчизняної антикорупційної політики. У Кримінальному кодексі Швейцарії передбачено спеціалізований Розділ XIX під назвою «Хабарництво», у межах якого визначено склади основних корупційних правопорушень. Зокрема, до них належать: підкуп швейцарської посадової особи; пропозиція хабаря (ст. 322 ter);

згода посадової особи на підкуп (ст. 322 quater); надання вигоди (ст. 322 quinquies); отримання вигоди (ст. 322 sexies); підкуп посадової особи іноземної держави (ст. 322 septies). Окремі злочини, що пов'язані з порушенням професійних і службових обов'язків, закріплені також у Розділі XVIII Кримінального кодексу, присвяченому кримінальним діянням проти службових та професійних обов'язків [11].

Показовим є те, що в швейцарській правовій традиції об'єктом корупційного злочину визнається насамперед бездоганне виконання посадовою особою її функціональних обов'язків, а також збереження бездоганної репутації. Такий підхід суттєво розширює підстави для притягнення суб'єктів владних повноважень до кримінальної відповідальності, оскільки дає змогу оцінювати їхню поведінку не лише з погляду законності дій, а й крізь призму відповідності етичним і професійним стандартам. Оцінка чистоти репутації службової особи може здійснюватися на основі посадових інструкцій, штатного розпису, нормативних актів внутрішнього трудового розпорядку, кодексів етики державних службовців та інших регуляторних документів, що визначають межі належного службового виконання.

У цьому контексті важливу роль відіграють також етичні кодекси, стандарти моральної поведінки, корпоративні регламенти, які регламентують поведінку публічних службовців і посадових осіб приватного сектору. Зазначені акти не лише конкретизують морально-етичні вимоги до відповідних суб'єктів, але й формують підґрунтя для оцінки їхньої професійної доброчесності та правомірності дій у межах виконання повноважень. Отже, правова категорія «репутації» розглядається як юридично релевантний чинник під час визначення складу злочину.

Зазначений підхід знаходить підтвердження і в законодавстві Австрії. Так, відповідно до § 265 Кримінального кодексу Австрії, передбачено кримінальну відповідальність за прийняття пропозиції, обіцянки чи винагороди в разі, коли посадова особа утримується від певних дій або здійснює їх в інтересах третіх осіб. Додатково встановлюється відповідальність за вимагання або прийняття винагороди особами, які мають монопольне право на ухвалення управлінських рішень або реалізацію спеціального правового статусу. Отже, кримінально-правовий підхід Австрії також ґрунтується на урахуванні ступеня впливу особи на ухвалення рішень, що дає змогу чітко ідентифікувати корупційні ризики, пов'язані із функціональним зловживанням владними або професійними повноваженнями [12].

Особливу увагу потрібно звернути на суттєву кваліфікуючу ознаку – наявність у суб'єкта монопольного права або виняткової можливості реалізації власної правосуб'єктності, яка визначає настання кримінальної відповідальності лише за умови, коли відповідну дію не має змоги здійснити жодна інша особа. Йдеться не просто про виконання службових обов'язків чи здійснення функцій, делегованих державою, а про виняткове повноваження на ухвалення конкретного управлінського рішення, що, на нашу думку, виступає ключовим критерієм правової оцінки.

Доцільність і обґрунтованість такого формулювання підтверджується кількома концептуальними положеннями: монопольне право означає унікальність правової компетенції, яка вилучає можливість делегування чи дублювання дії, управлінського рішення або розпорядчого акта іншими суб'єктами; наявність монополії передбачає високий рівень державної довіри до професійної доброчесності, правосвідомості, правової культури та персональної відповідальності осіб, які обіймають визначені посади або наділені специфічними владними повноваженнями; монопольне повноваження відображає в правовому полі сприйняття державою об'єктивної потреби в ухваленні рішень у межах компетенції конкретної особи виключно з дотриманням принципу законності, що формує уявлення про єдино допустимий спосіб реалізації публічної функції.

У цьому контексті потрібно позитивно оцінити підхід австрійського законодавця до тлумачення змісту корупційного правопорушення, який базується на концепції монопольного права суб'єкта на прийняття або утримання від ухвалення управлінських рішень, що здатні істотно впливати на діяльність суб'єктів господарювання чи осіб приватного права. Такий підхід дає змогу повніше розкрити специфіку суб'єктивної сторони складу злочину, а також простежити чіткий причинно-наслідковий зв'язок між мотивом вчинення протиправного діяння, самим фактом його вчинення й наслідками, що настали. Наявність логічно структурованого підходу

до визначення цих елементів істотно відрізняє австрійську правову модель від українського законодавства, в якому така концептуальна визначеність наразі відсутня.

Висновки. Корупція залишається однією з найгостріших соціально-правових проблем в Україні, що обумовлює потребу у впровадженні ефективних механізмів запобігання та протидії цим правопорушенням. Зарубіжний досвід демонструє, що ключовим чинником успішної антикорупційної політики є системний, багаторівневий підхід з урахуванням ментальних, соціокультурних та цивілізаційних особливостей суспільства.

Аналіз міжнародних конвенцій, зокрема Конвенції ООН проти корупції (UNCAC) та Кримінальної конвенції Ради Європи про боротьбу з корупцією, підтверджує потребу в криміналізації прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди, що є ключовим елементом корупційних злочинів. Ці документи встановлюють стандарти та превентивні заходи, зокрема створення незалежних антикорупційних органів і запровадження кодексів етики. Поняття «неправомірна вигода» в міжнародно-правових актах розкривається через опис характерних ознак і варіацій, охоплюючи як матеріальні, так і нематеріальні форми вигод. Відсутність уніфікованого визначення підкреслює потребу в подальшому теоретичному узгодженні та гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами.

Зарубіжний досвід, зокрема британський інструмент «наказів про незрозуміле походження статків» (UWO) та диференційований підхід Франції до суб'єктів корупційних злочинів, свідчить про різноманітність і гнучкість правового регулювання у сфері протидії корупції, що може слугувати основою для адаптації вітчизняної практики. Приклад Швейцарії, де корупція розглядається не лише з позиції законності, а й з урахуванням професійної доброчесності та репутації посадової особи, демонструє важливість інтеграції етичних стандартів у кримінально-правове регулювання.

Сучасні виклики й міжнародні зобов'язання зумовлюють потребу в подальшій гармонізації національного антикорупційного законодавства із міжнародними стандартами, що дасть змогу посилити ефективність боротьби з корупційними злочинами, враховуючи особливості внутрішньої правової політики України. З огляду на наведені міжнародні практики доцільною є подальша імплементація інноваційних правових механізмів, зокрема інструментів контролю за походженням майна, а також розробка чітких критеріїв диференціації суб'єктів корупційних правопорушень з урахуванням їхнього правового статусу та функціональної ролі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний кодекс України від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
2. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 31 жовт. 2003 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text
3. Перепелиця П. О., Юртаєва К. В. Імплементація положень конвенції ООН проти корупції в законодавство України про кримінальну відповідальність. *Особливості застосування антикорупційного законодавства: від розслідування до вироку суду* : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 2019 р. Харків, 2019. С. 127–129.
4. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 173) від 27 січ. 1999 р. № ETS173. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text
5. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією (ETS 174) від 04 листоп. 1999 р. № ETS174. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102#Text
6. Комарницька М. О. Закордонний досвід законодавчої регламентації та практичних аспектів боротьби зі злочинами у сфері прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2020. Т. 31 (70), № 3. С. 176–181.
7. Пушкар О. А. Міжнародно-правові засади запобігання прийняттю пропозиції, обіцянки або одержанню неправомірної вигоди службовою особою. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2024. № 6. С. 246–251.

8. Гузоватий О. І. Кримінальна відповідальність за незаконне збагачення (порівняльне дослідження) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Дніпро : ДДУВС, 2016. 273 с.
9. Circular 003/2018: Criminal Finances Act: unexplained wealth orders. URL : <https://www.gov.uk/government/publications/circular-0032018-criminal-finances-act-unexplained-wealth-orders/circular-0032018-unexplained-wealth-orders>
10. Кримінальний кодекс Франції від 22 лип. 1992 р. (станом на 28 січ. 2024 р.). URL : https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070719/LEGISCTA000006117598/#LEGISCTA000006117598
11. Кримінальний кодекс Швейцарії від 21 груд. 1937 р. URL : https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/54/757_781_799/de
12. Кримінальний кодекс Австрії від 29 січ. 1974 р. URL : https://legislationline.org/sites/default/files/documents/32/Austria_CC_1974_am122019_de.pdf

REFERENCES

1. Criminal Code of Ukraine dated 05.04.2001 No. 2341-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#n3500> [in Ukrainian].
2. United Nations Convention against Corruption of October 31, 2003. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text [in Ukrainian].
3. Perepelytsia, P. O., Yurtayeva, K. V. (2019). Implementatsiia polozhen konventsii OON proty koruptsii v zakonodavstvo Ukrainy pro kryminalnu vidpovidalnist [Implementation of the provisions of the UN Convention against Corruption in the legislation of Ukraine on criminal liability]. *Osoblyvosti zastosuvannia antykoruptsiinoho zakonodavstva: vid rozsliduvannia do vyroku sudu : Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia*. Kharkiv. 127–129 [in Ukrainian].
4. Criminal Law Convention against Corruption (ETS 173) of 27 Jan. 1999 No. ETS173. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_101#Text [in Ukrainian].
5. Civil Convention on the Fight against Corruption (ETS 174) of 04 Nov. 1999 No. ETS174. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_102#Text [in Ukrainian].
6. Komarnytska, M. O. (2020). Zakordonnyi dosvid zakonodavchoi rehlementatsii ta praktychnykh aspektiv borotby zi zlochynamy u sferi pryiniattia propozyitsii, obitsianky abo oderzhannia nepravomirnoi vyhody [Foreign experience of legislative regulation and practical aspects of combating crimes in the field of acceptance of an offer, promise or receipt of undue advantage]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriia : yurydychni nauky*. T. 31 (70), Vol. 3. 176–181 [in Ukrainian].
7. Pushkar, O. A. (2024). Mizhnarodno-pravovi zasady zapobihannia pryiniattiu propozyitsii, obitsianky abo oderzhannia nepravomirnoi vyhody sluzhbovuiu osoboiu [International legal principles for preventing the acceptance of an offer, promise or receipt of undue advantage by an official]. *Aktualni problemy vitchyznanoi yurysprudentsii*. Vol. 6. 246–251 [in Ukrainian].
8. Huzovaty, O. I. (2016). Kryminalna vidpovidalnist za nezakonne zbahachennia (porivnialne doslidzhennia) [Criminal liability for illicit enrichment (comparative study)] (PhD thesis, speciality 12.00.08). Dnipro : DDUVS. 273 p. [in Ukrainian].
9. Circular 003/2018: Criminal Finances Act: unexplained wealth orders. URL : <https://www.gov.uk/government/publications/circular-0032018-criminal-finances-act-unexplained-wealth-orders/circular-0032018-unexplained-wealth-orders> [in English].
10. French Criminal Code of 22 July 1992 (as of 28 Jan 2024). URL : https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000006070719/LEGISCTA000006117598/#LEGISCTA000006117598 [in Ukrainian].
11. Criminal Code of Switzerland of December 21, 1937. URL : https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/54/757_781_799/de [in Ukrainian].
12. Criminal Code of Austria of 29 Jan. 1974. URL : https://legislationline.org/sites/default/files/documents/32/Austria_CC_1974_am122019_de.pdf [in Ukrainian].

M. P. Klymchuk, L. V. Tserkunyk. FOREIGN EXPERIENCE IN REGULATING COUNTERACTION TO ACCEPTING AN OFFER, PROMISE OR RECEIVING AN UNDUE BENEFIT

The article examines foreign experience in regulating counteraction to accepting an offer, promise or receiving an undue benefit – one of the key types of corruption offenses. Corruption remains a pressing problem in Ukraine and the world, which necessitates the need for effective legislative and practical support for combating it. The main international conventions are analyzed, in particular the United Nations Convention against Corruption (UNCAC) and the Criminal Convention of the Council of Europe, which establish standards for criminalization and measures to prevent corrupt acts, focusing on the creation of independent anti-corruption bodies and the implementation of ethical norms in the public service. Attention is paid to the definition of the concept of "undue benefit" in international legal documents, where the lack of a unified definition is compensated by a description of characteristic forms that cover both material and intangible benefits. Such ambiguity highlights the need for further harmonization of national legislation with international standards to ensure a clear and unambiguous qualification of corruption crimes. Examples of foreign legislation are considered, in particular the British mechanism of "Unexplained Wealth Orders" (UWO), which serves as a tool for investigating the origin of property without direct criminal prosecution, as well as the French differentiated approach to subjects of corruption offenses depending on their legal status. Special attention is paid to the Swiss model, where criminal liability takes into account not only the legality of actions, but also ethical standards, integrity and reputation of officials. In general, the need for further implementation of international norms into the national legislation of Ukraine, improvement of mechanisms for combating corruption taking into account the peculiarities of domestic legal policy, as well as the importance of developing innovative legal instruments for controlling illicit benefits and differentiating subjects of corruption offenses is emphasized.

Key words: corruption; illicit gain; international standards; foreign experience; anti-corruption legislation; orders on the unclear origin of wealth; ethical standards; differentiation of subjects of corruption offenses.